

APRIL 1953

JAARGANG 56, AFL. 4

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSE

DE HOUTSNIP ALS BROEDVOGEL IN TWENTE

R. LUIKEN.

Wie eenmaal op een zachte voorjaarsavond deze geheimzinnige woudvogel van het schemerdonker op een open plek in of bij het bos tijdens de baltsvlucht gezien en gehoord heeft, wordt er zo door gegrepen, dat hij niet rust, voor hij ook een van de mooiste zoekplaatjes uit de natuur heeft opgelost: „Waar zit de broedende Houtsnip?”

Kijk, of liever gezegd hoor, daar komt hij weer! Want meestal hoort U hem eerder, dan dat U hem ziet. Door zijn vleermuisachtig fladderende, holle vleugelslag, zijn dikke kop met rechte boorsnavel schuin en strak naar beneden gericht, maakt hij in zijn vlucht een houterige indruk. Toch is hij een van de behendigste vliegers en ook daarom een zeer gewaardeerde buit van de

jager, bij wie hij een grotere populariteit en bekendheid geniet, dan bij onze natuurliefhebbers en veldbiologen. Hebt U ook dat eigenaardig knorrende en tsiepende geluid gehoord, al vóór hij van laag over de bosrand en nog onzichtbaar voor U naar beneden dook om nog lager over de open plek te vliegen, waar tegen de bronsttijd de reebokken hun achten of krakelingen draaien?

En vond U het, op die onvergetelijke dag, toen een jachttopziener U in vertrouwen meenam naar zo'n broedende, weggescholen vogel, of U zelf, louter bij toeval op zijn nest stootte, ook niet moeilijk om uit te maken, wie het mooist gecamoufleerd zit: de Griel in z'n dorre zandwoestijn, de Nachtzwaluw, een stuk schors of boomtak

aan de rand van een dennebos in de hei, of de Houtsnip, een plekje zonbeschenen dor blad, half in de donkere schaduw van een lage conifeer, geheel verloren en opgaand in het uitgestrekte dek van bladafval met wisselende tinten door het licht- en schaduwspel onder het stangenhout. Wanneer U zó iets te zien krijgt, wordt dan stil en bewonder!

Na deze hors d'oeuvre enige concrete gegevens, vooral ook te danken aan de bereidwillige medewerking en uitstekende waarnemingen van de heer A. Kooij, jacht-opziener o.a. over de terreinen van Singraven en Beugelskamp bij Denekamp, die wel een ideaal biotoop voor de Houtsnip blijken te zijn.

Waarnemingen 1952 (samenvatting).

22 Februari: eerste baltsvlucht; 5 April: bij Beugelskamp vliegen 2 Houtsnippen op (eigen waarneming); 19 April: eerste nest met 4 eieren (verstoord); 14 Mei: nest met 4 eieren, waarvan er 2 uitkwamen, één jong geringd; 23 Mei: nest met 4 eieren, alle uitgekomen, 3 jongen geringd op 4 Juni; 23 Mei: jong wordt door oude snip in zijn poten meegenomen; 25 Mei: jonge Houtsnip op Beugelskamp geringd, deze werd 7 Nov. 1952 te Saint-Pierre-du Val bij Beuzeville, Eure, (a.d. zuidkant v. d. Seine-monding, 10 km van Lisieux) Frankrijk, geschoten; 19 Juni: jonge Houtsnip geringd; 21 Juni: Houtsnippenest met 4 eieren (verstoord). Na 21 Juni werd op Singraven en Beugelskamp de baltsvlucht, waarbij de dieren een tsiepend en knorrend geluid maken, niet meer waargenomen. Zelf hoorde en zag ik er nog een Maandagavond 30 Juni ± 10 uur 's avonds op Boerskotten bij Oldenzaal.

Naar schatting van de jachtopziener broeden in het gebied van Singraven en Beugelskamp 10 paar Houtsnippen.

De „verstoringen” werden door werkzaam-

heden in het bos niet opzettelijk veroorzaakt. Behalve de aard van het terrein zelf (vochtig-drassig), schijnt ook de gevolgde bosaanplantmethode, op vroegere weide en bouwland, met stangenhout en hier en daar coniferen een wel héél ideaal biotoop voor de Houtsnip te vormen. Vandaar de dichte en waarschijnlijk nog steeds vooruitgaande bezetting van dit kleine areaal. Meester Bernink merkte op, dat vóór deze aanplant, naar zijn mening er lang zoveel niet waren. Zelf nam ik het seizoen 1952 geregeld Houtsnippen waar op Boerskotten bij Oldenzaal en ook op Duivelshof a.d. Snoeiinkbeek (de Lutte), twee uitgestrekte aan elkaar grenzende landgoederen van dezelfde structuur, waar het niet doenlijk is om naar een nest te zoeken.

Waarnemingen 1951. Singraven en Beugelskamp: Herhaaldelijk de baltsvlucht waargenomen en vrij laat in het broedseizoen een „stukje” broedende Houtsnip gezien op een bebost repen- en sloten-gebied. Dit broedsel is waarschijnlijk goed terecht gekomen. Boerskotten: Geregeld de baltsvlucht waargenomen.

Waarnemingen 1950: Medio-April werd door een paar jongens a. d. rand van Beugelskamp een nest gevonden met 4 eieren, dat goed terecht is gekomen. Dit nest lag ideaal op de ruwe, onverteerde humus onder dicht stangenhout. Met verschil van tijd en plaats zijn door de jachtopziener nog 3 nesten gevonden, die waarschijnlijk ook goed zijn uitgekomen.

Moge dit stukje een aansporing zijn voor onze ornithologen, de unieke gelegenheid, die hun bij Denekamp geboden wordt, om van deze interessante maar nog zo onbekende vogel een speciale studie te maken, niet voorbij te laten gaan. Bedenk daarbij ook, dat waar de Houtsnip z'n baltsvlucht houdt, het nog „goed” is. In de brandgangen van Boerskotten vindt U o.a. *Orchis-*

soorten en *Arnica*, terwijl Duivelshof een vindplaats van de Reuzenpaardestaart (*Equisetum maximum*) samen met veel Bospaardestaart (*Equisetum sylvaticum*)

in haar kern bewaart. En bent U al wel eens geschrokken van een loeiende en kwaad stampende reebok op een paar meter afstand?

Zie ook: „De Houtsnip op Beugelskamp en Boerskotten”, De Zwerver, jrg. 1952 nr. 3 onder Korte Mededelingen.

BIOCOENOLOGISCH ONDERZOEK IN DE ZEEREEP VAN TERSCHELLING

P. F. VAN HEERDT (Zoologisch Laboratorium der Rijksuniversiteit Utrecht),
M. F. MÖRZER BRUIJNS (Afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer).

Inleiding. De resultaten van het vegetatiekundig onderzoek hebben ons getoond, dat we in de vegetatie van een bepaald landschapstype een aantal plantengesellschaften kunnen onderscheiden, die gekenmerkt zijn door een eigen soortencombinatie. De studie van de vegetatie alleen geeft ons echter slechts een eenzijdig beeld van het landschap, omdat de dierenwereld hierin niet betrokken is. De levensgemeenschappen bestaan immers uit planten én dieren. Bij de studie van deze „biocoenosen” bleef nog steeds de vraag open of de fauna van het biotoop eveneens een samenstelling heeft, die typisch is voor de biocoenose. De uitkomsten van een aantal voorlopige onderzoeken wijzen er op, dat inderdaad een verband tussen flora en fauna bestaat. De ware verhoudingen zijn evenwel nog niet bekend. Wij willen hiermede dan ook een bijdrage leveren tot onze kennis van deze relaties.

Het onderzochte gebied ligt in het Staatsnatuurreservaat „De Boschplaat” op Terschelling, tussen strandpaal 19 en 20, in de buitenste rij duinen. Deze duinen zijn ter plaatse ontstaan door samenwerking van drie factoren: zand, wind en groei-

activiteit van diverse plantensoorten (men zie de dissertaties van Van Dieren, 1936, en Westhoff, 1947).

Het algemeen klimaat van Terschelling staat sterk onder de invloed van de zee: Extreme temperaturen komen weinig voor, de zomers zijn er koel, de winters zacht. Op het eiland telt men gemiddeld minder dan 5 zomerse dagen (De Bilt ca. 20) en minder dan 8 ijsdagen (De Bilt ca. 10). Daarentegen is het microklimaat in het duingebied plaatselijk aan sterke schommelingen onderhevig. Op kale plekken aan de zuidhelling van een duin loopt de temperatuur op een zonnige, windstille zomerdag wel op tot 52° C., terwijl aan de noordzijde slechts 25° wordt geregistreerd. Een wolk voor de zon doet de temperatuur direct 10° C. dalen. 's Nachts noteert men lage temperaturen. Van Dieren (zie diss. p. 121) mat op 3 Aug. 2.8° C. bij windstilte.

Het zand, dat op de noordhellingen reeds enkele cms onder de oppervlakte vochtig blijft, droogt bij zonnig weer aan de zuidhellingen sterk uit, waardoor het bij regenval niet zo snel vocht kan opnemen en het water er grotendeels langs stroomt. Dit